

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΑΠΑΞ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΑΝΑΛΩΜΑΣΙΝ

ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ Δ. ΠΑΠΑΔΑΚΗ

Ὁ δὲ ἄνθρωπος ἡγεμών ἐστὶν ἐπὶ τὸ ὄρ-
θόν, δύο ταῦτα, δόξα ἀληθῆς καὶ ἐπι-
στήμη. ΠΛΑΤΩΝ.

ΤΟΜΟΣ Α΄. — ΤΕΥΧΟΣ Α΄. ΚΑΙ Β΄.

ΑΘΗΝΗΣΙΝ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΣ

Διευθυνομένου ὑπὸ Σ. Οἰκονόμου.

—
1874.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Πρὸ τῶν συνεδριῶν τῆς βουλῆς ὑψοῦτο ἐπὶ τοῦ βουλευτηρίου σημεῖόν τι, πιθανῶς σημαία, ἣτις κατεβιβάζετο ἅμα οἱ βουλευταὶ εἰσέρχοντο εἰς τὸ βουλευτήριον¹. Ἡ πρόσκλησις δὲ ἐγένετο καὶ διὰ τοῦ κήρυκος τῆς βουλῆς· ὁ δὲ βουλευτὴς ὁ μὴ παρευρισκόμενος κατὰ τὰς συνεδρίας, δὲν ἐλάμβανε τὸν ὀρισμένον μισθόν. Πρὸ τῶν ἐργασιῶν ἤρχετο ἡ βουλὴ εἰς τοὺς θεοὺς². ἐν τῷ βουλευτηρίῳ δὲ ὑπῆρχε καὶ βωμὸς τῆς Ἑστίας³. Θυσίαι προσεφέροντο συνήθως κατὰ τὴν ἀρχὴν (εἰσιτήρια) καὶ τὸ τέλος (ἐξιτήρια) τοῦ βουλευτικοῦ ἔτους⁴. Πλὴν ὅμως τούτων ἐνίοτε καὶ εἰς ἄλλας τοῦ ἔτους ἐποχὰς προσεφέροντο ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῆς πολιτείας θυσίαι ὑπὸ τῶν πρυτάνεων εἰς τὸν Δία Σωτῆρα καὶ εἰς ἄλλους θεοὺς. Τὰ δὲ ἔξοδα τῶν τοιούτων θυσιῶν φαίνεται ὅτι ἐλαμβάνοντο ἐξ ἰδίου ταμείου, ὅπερ ἦτο ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ ταμείου τῆς βουλῆς⁵.

ΠΕΡΙ ΛΕΚΤΙΚΩΝ ΤΡΟΠΩΝ ΚΑΙ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Τρόπος (*tropus, motus, mores, modi*) καλεῖται ἐν τῇ ῥητορικῇ εὐστοχος μετατροπὴ λέξεως ἢ λόγου ἀπὸ τῆς κυρίας αὐτῶν σημασίας εἰς ἄλλην, γινομένη ἢ χρείας ἕνεκα (δηλ. ἐλλείψεως κυριολεξίας) ἢ κόσμου περὶ τὴν φράσιν⁶.

1 Ἀνδοκιδ. περὶ μυστηρ. § 36.

2 Ἀντιφ. περὶ χορευτ. § 45.

3 Ξεν. Ἑλλ. 2, 3, 52.

4 Σουίδ. ἐν λέξ. εἰσιτήρια.

5 Böckh Staats. II. 1 σ. 232.

6 Quintil. VIII, 6. Tropus est verbi vel sermonis a propria significatione cum virtute mutatio.—Quidam tropi gratia significationis, quidam decoris assumuntur. Κατὰ τοὺς Ἕλληνας τρόπος ἐστὶ λόγος κατὰ παρατροπὴν τοῦ κυρίου λεγόμενος κατὰ τινα δήλωσιν κοσμιωτέραν ἢ κατὰ τὸ ἀναγκαῖον, Τρύφων παρὰ Σπεγγέλῳ (Spengel) Ῥήτ. Ἑλλ. T. III σ. 191. καὶ—τρόπος ἐστὶ λέξεως φράσις ἐκ τῆς καθ' ἑαυτὴν ὁπωσοῦν ἰδιότη-

Οἱ κυριώτεροι τρόποι κατὰ τὸν Κοϊντιλιανὸν, οὗ τὴν διαίρεσιν ἀκολουθοῦμεν, εἶναι οἱ ἑξῆς:

ΜΕΤΑΦΟΡΑ.

Ἡ μεταφορὰ (*metaphora, translatio*), ὁ συνηθέστατος καὶ κάλλιστος τρόπος, εἶναι εἰκονικὴ παράστασις ἐννοίας τινός, γινομένη μὲν διὰ βραχείας τινός παραβολῆς ἢ παρομοιώσεως (*similitudo*), διαφέρουσα ὅμως ταύτης, ἐπειδὴ ἡ εἰκονικὴ ἐννοια δὲν παραβάλ-

τητος μετατροπὴν εἰληφύτα· διὸ καὶ τρόπος καλεῖται· παρείληπται δὲ ἡτοιχείας ἔνεκα ἢ κόσμου περὶ τὴν φράσιν. Γρηγόρ. Κορίνθ. αὐτόθι σ. 215. Κατὰ τὸν Κορνιφίκιον IV, 31, 42 τρόποι καὶ σχήματα εἶναι «*exornationes*», in quibus ab usitata verborum potestate receditur atque in aliam rationem cum quadam venustate oratio confertur». Ὁ Κικέρων (*Brut.* 17, 69. *Orat.* 24, 81. 25, 83. 54, 184 καὶ ἀλλεχοῦ) ἀκολουθῶν τοὺς Ἕλληνας ῥήτορας χωρίζει τοὺς τρόπους τῶν σχημάτων καὶ ὀνομάζει τοὺς μὲν *verborum mutationes*, τὰ δὲ *formas sententiarum* (σχήματα διανοίας ἢ ἐννοιῶν) καὶ *formas orationis* (σχήματα λέξεως). Περὶ τοὺς τρόπους ἡσχολήθησαν καὶ οἱ ἀρχαῖοι γραμματικοί, ἐρίζοντες πρὸς τοὺς φιλοσόφους περὶ τοῦ ἀριθμοῦ, τῶν εἰδῶν καὶ υποδιαίρεσεων αὐτῶν. Ὁ Κοϊντιλιανὸς παρατηρεῖ γενικῶς ὅτι ἡ χρῆσις τῶν τρόπων γίνεται τὸ μὲν χάριν τῆς σημασίας, τὸ δὲ χάριν κόσμου, ὅτι ἐξ αὐτῶν οἱ μὲν ἀναφέρονται εἰς τὴν κυρίαν, οἱ δὲ εἰς τὴν μεταφορικὴν σημασίαν, καὶ ὅτι δι' αὐτῶν οὐ μόνον οἱ τύποι τῶν λέξεων ἀλλὰ καὶ αἱ ἐννοιαὶ καὶ ἡ σύνθεσις μεταβάλλονται· πραγματεύεται δὲ περὶ 14 τρόπων, οἵτινες εἶναι οἱ ἑξῆς: μεταφορὰ, συνεκδοχὴ, μετωνυμία, ἀντονομασία, ὀνοματοποιία, κατάχρησις, μετάληψις, ἐπίθετον, ἀλληγορία καὶ ἀνιγμα, εἰρωνεία μετὰ τῶν υποδιαίρεσεων αὐτῆς, περίφρασις, ὑπερβατόν, καὶ ὑπερβολή. Καὶ ὁ Τρύφων σ. 191 ὀνομάζει 14 τρόπους, ἐξαιρεῖ ὅμως ἐκ τῶν εἰρημένων τὴν ἀντονομασίαν, τὸ ἐπίθετον, τὴν εἰρωνείαν καὶ τὴν ὑπερβολὴν καὶ ἀντὶ τούτων προστίθει τὴν ἀναστροφὴν, τὸν πλεονασμόν, τὴν ἔλλειψιν καὶ τὸ παραπλήρωμα· μετὰ τὴν πραγματείαν ὅμως τῶν εἰρημένων ἔπονται ἐν τῷ αὐτῷ συγγράμματι αὐτοῦ ἔτι ὑπερβολή, ἔμφασις, ἐνέργεια, παρσιώπησις, ὁμοιώσις μετὰ τῶν υποδιαίρεσεων, χαρακτηρισμός, εἰκασμός, συντομία, τούτων δὲ διάφοροι βραχύτης, σύλληψις, ἐπανάληψις, προαναφώνησις, παρέκβασις, ἀμφιβολία, ἀντίφρασις, μετατύπωσις, ἀντονομασία, εἰρωνεία σαρχασμός, μυκτηρισμός, χαριεντισμός, ἐπικερτόμησις, ἀστεϊσμός, παροιμία ἡτοι τὸ ὅλον 38. Ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ Τρύφωτος ὁρμώμενοι οἱ μεταγενέστεροι ῥήτορες, τινὰς μὲν τῶν εἰρημένων τρόπων ἀφῆρσαν τινὰς δὲ νέους προσέθεσαν· οὕτω νέους τρόπους ὀνομάζει ὁ ἀνώνυμος παρὰ Σπεγγέλω T. III, σ. 207 τὴν ἔξο-

λέται πρὸς τὴν κυρίαν, ἀλλὰ τίθεται ἀντ' αὐτῆς¹. Ἔστι δὲ, λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ ἡ εἰκὼν μεταφορά· διαφέρει γὰρ μικρόν· ὅταν μὲν γὰρ εἴπῃ τὸν Ἀχιλλεῦα «ὡς δὲ λέων ἐπόρουσεν», εἰκὼν ἐστίν, ὅταν δὲ «λέων ἐπόρουσε», μεταφορά². καὶ κατωτέρω «ἔστι γὰρ ἡ εἰκὼν, καθάπερ εἴρηται πρότερον, μεταφορὰ διαφέρουσα προθέσει³. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ φιλόσοφον καὶ τὸ σαφές καὶ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ξενικὸν ἔχει μάλιστα ἡ μεταφορά, καὶ λαβεῖν οὐκ ἐστὶν αὐτὴν παρ' ἄλλου⁴. Εἶναι δὲ τοσοῦτον συνήθης καὶ φυσικὴ ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ ἀγράμματοι πολλάκις ἐν τῷ λόγῳ αὐτῶν ποιοῦνται χρῆσιν αὐτῆς· διὸ καὶ τις τῶν παλαιῶν ῥητόρων εἶπεν ἡ συνήθεια καὶ μάλιστα μεταφορῶν διδάσκαλος⁵.

Ἡ μεταφορὰ γίνεται ἐν τῷ ῥήματι, ἢ ἐν τῷ ὀνόματι ἢ ἐν τῷ ἐπιθέτῳ, π. χ. ἐν τῷ ῥήματι ναῦς ἐστήκε ἀντὶ ὄρμει.—εἰς Σικελίαν τὴν πόλιν ἐξέχεαν.—ὥστε βοῆσαι τὴν Ἑλλάδα.—ναῦς ἐρέσσειται,—καὶ—κύκνος ἐρέσσει πρὸς θυμέλας,—segetes sitiunt, διψεῖν φόρου, ἐλευθερίας, τιμῆς, ἀνέσεως κλπ. ἐν τῷ ὀνόματι π. χ.

χὴν καὶ ἀνταπόδοσιν. Γρηγόριος δ' ὁ Κορίνθιος καταλέγει 27 τρόπους, ἐν οἷς τὴν ἐναντίωσιν, ἐπαύξησιν, ὑστερολογίαν καὶ τὸ σχῆμα, δι' οὗ ἐννοεῖ τὸν συγχωρητὸν σολοικισμὸν (σ. 226). Παρ' ἄλλῳ τινὶ ἀωνύμῳ διακρίνεται τὸ πεποιημένον τῆς ὀνοματοποιίας. Ὡς κατώτερα εἶδη τοῦ πεποιημένου καταλέγονται παρὰ τῷ Κοκονδρίῳ σ. 231 ἡ μετονομασία, ὁ μετασχηματισμὸς καὶ ἡ μετατύπωσις. Οὗτος δὲ διαίρει τοὺς τρόπους ἐν γένει εἰς τρεῖς κατηγορίας ἡγουν εἰς τοὺς ἀναφερομένους εἰς τὰς λέξεις, εἰς τὴν σύνταξιν καὶ εἰς ἀμφοτέρωτα. Τέλος παρὰ τῷ Γεωργ. Κοιροβοσκῷ σ. 254 καταλέγεται ἐν τοῖς τρόποις καὶ τὸ παράδειγμα· ἐν δὲ τῷ συμπληρώματι τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ προστίθεται ἔτι ἡ ἐπεξηγήσεις, τὸ ἀπὸ κοινοῦ, τὸ ἑτερογενές καὶ ἑτεροπρόσωπον. Ἐν γένει δὲ δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ῥητορες καὶ γραμματικοὶ τοσοῦτον ἠύξησαν τὸ ἀριθμὸν τῶν τρόπων διὰ τῆς διαίρεσως αὐτῶν εἰς εἶδη καὶ διὰ τῆς προσθήκης διαφόρων σχημάτων καὶ τοσούτην σύγχυσιν ἐπήνεγκον, ὥστε τὰ μεταξὺ τούτων ὄρια δὲν ὀρίζονται ἀκριδῶς, ἀφοῦ μάλιστα ἐν τοῖς τρόποις κατέλαξάν τινα, τὰ ὁποῖα οὔτε τρόποι εἶναι οὔτε σχήματα. Ἄξιοι πραγματείας εἶναι μόνον οἱ ὑπὸ τοῦ Κοϊντιλιανοῦ καταλεγόμενοι:

1 Ἀριστοτ. Γ, 2. 4. 10. ποιητ. 21. Quint. VIII, 6, 18. Cornif IV, 34, 43. Cicer. de or. III, 38. orat. 27, 39. 24, 81.

2 Ἀριστοτ. ῥητ. Γ, 4.

3 Αὐτόθι 10.

4 Αὐτόθι 2.

5 Δημήτρ. περὶ ἐρμην. § 86.

ἔαρ ἀντὶ νεότητος, — ἐσπέρα ἢ δυσμαὶ βίου ἀντὶ γῆρας. Οἱ Ἕλληνες ῥήτορες κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη ὠνόμασαν τὰς εὐθύνας πνῆγμα, τὴν Πάραλον ῥόπαλον τοῦ δήμου, τὴν πόλιν Σηστόν τηλίαν τοῦ Πειραιῶς, τὴν Αἴγιναν λήμην τοῦ Πειραιῶς, τὰς τριήρεις μυλῶνας ποικίλους, τὰ καπηλεῖα Ἀττικὰ φιδίτια κλπ.¹ ὁ Κικέρων ὠνόμασε τοὺς ἐνδόξους ἀνδρας τῆς Ῥώμης lumina civitatis Catil. 3, 10. Ἐν τῷ ἐπιθέτῳ π. χ. ῥοδοδάκτυλος ἠώς, — ἀελλόποδες ἵπποι, — gemmantes vites, lacteae segetes, luxuriora frumenta. Πολλάκις δι' ἔλλειψιν κυρίας λέξεως τίθεται μεταφορικῆ π. χ. σπείρειν φλόγα².

Διὰ τῆς μεταφορᾶς τίθεται 1) ἔμψυχον ἀντὶ ἐμψύχου π. χ. ὁ Κάτωκ ὑλάκτησε τὸν Σκιπίωνα· 2) ἄψυχον ἀντὶ ἀψύχου π. χ. classi immittit habenas Verg. Aen. VI, 1. 3) ἄψυχον ἀντὶ ἐμψύχου, ὡς ὁ Ὅμηρος ὀνομάζει τὸν Ἀχιλλέα ἔρκος Ἀχαιῶν Ἰλ. Α, 284· 4) ἔμψυχον ἀντὶ ἀψύχου. Διὰ τοῦ τελευταίου τούτου εἶδους τῆς μεταφορᾶς, δι' οὗ ἀποδίδονται εἰς τὰ ἄψυχα ζωή, αἴσθησις, καὶ ἐνέργεια, τὸ ὕφος τοῦ λόγου ἀποβαίνει ὑψηλὸν π. χ. κραδίη ὑλάκτει Ὀδ. Υ, 13. 16. pontem indignatus Araxes Verg. Aen. VIII, 728. Quid enim tuus ille, Tubero, destrictus in acie Pharsalica gladius agebat? Cic. pro Lig. c. 7. Ἐν τούτῳ μάλιστα εὐδοκιμεῖ ὁ Ὅμηρος, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, ὅστις καταλέγει ἐξ αὐτοῦ τὰ ἐξῆς παραδείγματα.—αὐτίς ἐπὶ δάπαδόνδε κυλίνδετο λάας ἀναιδής. Ἰλ. Α. 598, καὶ—ἔπτατ' οὔστός. Ἰλ. Ν, 588, καὶ—ἐπιπτέσθαι μενεαίνων Δ, 126 καὶ—ἐν γαίῃ ἴσταντο λιλαιόμενα χροὸς ἄσαι Α. 574 καὶ—αἰχμὴ δὲ στέρνοιο διέσσυτο μαιμώωσα Ο, 542.³ Ἐνίοτε ἐν τῇ αὐτῇ φράσει ὑπάρχουσι δύο μεταφορικῆ π. χ. ferrumque armare veneno Verg. Aen. IX, 773.

1 Ἀριστοτ. ῥητορ. Γ. 10.

2 Ἐνίοις δὲ οὐκ ἔστιν ὄνομα κείμενον τὸ ἀνάλογον, ἀλλ' οὐδὲν ἦττον ὁμοίως λεχθήσεται· οἷον τὸ τὸν καρπὸν μὲν ἀφίεναι σπείρειν, τὸ δὲ τὴν φλόγα ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀνώγειν· ἀλλ' ὁμοίως ἔχει τοῦτο πρὸς τὸν ἥλιον καὶ τὸ σπείρειν πρὸς τὸν καρπὸν, δι' ὃ εἴρηται «σπείρων θεοκτίστην φλόγα». Ἀριστοτ. ποιητ. 21.

3 Ἀριστοτ. ῥητορ. Γ, 11.

Αἱ μεταφοραὶ πρέπει νὰ ἦναι ἀρμόττουσαι, ἤγουν νὰ λέγωνται ἐκ τοῦ ἀνάλογον καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων καὶ μὴ φανερῶν ἤγουν ἐξ ὁμοίων ἀλλ' οὐχὶ καὶ φανερῶς τοιούτων φαινομένων¹. Ἐάν μὲν αἱ μεταφοραὶ χρησιμεύωσι πρὸς κόσμον, πρέπει νὰ λαμβάνωνται ἀπὸ τῶν βελτιόνων ἤγουν ἀπὸ καλῶν ἢ τῆ φωνῆ ἢ τῆ δυνάμει ἢ τῆ ὀψεί ἢ ἀλλῇ τινὶ αἰσθήσει π. χ. ῥοδοδάκτυλος ἠώς, — ἀελλόποδες ἵπποι κτλ.². Ὅταν δὲ λέγωνται αἱ μεταφοραὶ πρὸς ψόγον, πρέπει νὰ λαμβάνωνται ἀπὸ τῶν χειρόνων π. χ. ὁ Δημοσθένης ὠνόμασε τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ Λίσχινην περίτριμμα ἀγορᾶς, οὗτος δὲ ἐκεῖνον κέρκωπα, παιπάλημα, παλίμβολον³, καὶ ὁ Κικέρων τοὺς συνωμότες τοῦ Κατιλίνα *sentinam reipublicae* (ἄντλον, καθάρματα τῆς πολιτείας). Ἐν γένει ὅμως κατὰ τὴν μεταφορὰν πρέπει νὰ ζητῆται τὸ μέτριον, ἤγουν αὕτη δὲν πρέπει νὰ ἦναι οὔτε ὑπερβολικὴ οὔτε ταπεινὴ οὔτε τραχεῖα οὔτε ψυχρὰ καὶ ἀχαρις οὔτε ἀπρεπὴς καὶ ἀσαφής· π. χ. «*χλωρὰ καὶ ἔναιμα τὰ πράγματα*»· ταπεινὴ μεταφορὰ κατὰ τὸν Κοϊντιλιανὸν εἶναι αὕτη *saxea est verruca in summo montis vertice* αἰσχροὶ καὶ ῥυπαροὶ μεταφοραὶ εἶναι αἱ ἐξ ἧς *persecuisti rei publicae vomicas*. — *morte Africani castratam esse rem publicam*. — *stercus curiae Glau-ciam*. — *Iuppiter hibernas cana nive conspuit Alpes*. — τραχεῖα (*dura*) μεταφορὰ εἶναι αὕτη· *M. Catone mortuo pupillus senatus relictus ert* ἀποβαίνει δὲ κατὰ τι ἡπιωτέρα ὅταν προστεθῆ «*ut ita dicam*»⁴.

Τέλος δὲ παρατηρητέον ὅτι δὲν πρέπει νὰ συσσωρεύωνται πολλαὶ μεταφοραὶ, διότι λέγει ὁ Ἀριστοτέλης τοὺς πάντα μεταφέ-

1 Ἀριστ. ῥητ. Γ, 11. 2. πρὸλ. καὶ τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα.

2 Ἀριστ. ῥητ. Γ, 2.

3 Λίσχιν. περὶ τῆς παραπρ. 11. Οἱ κέρκωπες γένος τι ὑπῆρξε ληστῶν καὶ κακούργων περὶ τὴν Λιβύην, οὓς ἐτιμωρήσατο Ἡρακλῆς διὰ τὴν κλοπὴν τῶν βοῶν τοῦ Γηρυόνου σχολ. καὶ Ἀρποκρ. σ. 100 ἐν τοῖς εἰς Ὅμηρον ἀναφερομένοις Κέρκωψιν δηλοῦνται, ὡς ἐξαπατήρες τε ἦσαν καὶ ψεῦσταί οἱ Κέρκωπες. Ξεναγόρας δὲ εἰς πιθήκους αὐτοὺς μεταβαλεῖν φησί.

Παιπάλημά ἐστίν ὁ τραχὺς ἄνθρωπος καὶ ἀνώμαλος, ἐπεὶ καὶ τῶν ὀφῶν τὰς ἀνωμαλίας παιπαλήματα καλοῦσιν Βεγκέρ. ἀνέκδ. σ. 295· παρ' Ἀθηναίῳ 8, σ. 335 παιπάλημα λόγων = παμπόντιρος ῥήτωρ.

4 Cicero. de orat. III, 41.

φροντας αινίγματα γράφειν¹. Ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ αἱ μεταφοραὶ πρέπει νὰ ἀναπληρῶσι μετὰ μείζονος ἐμφάσεως τὰς κυριολεξίας, ὅπου αὐταὶ ὑπάρχουσι καὶ ὅπου δὲν ὑπάρχουσι. Περίεργον δὲ εἶναι ὅτι ὁ Αἰσχίνης κατηγορεῖ τὸν ἀντίπαλον αὐτοῦ Δημοσθένη ὅτι ἐποιεῖτο χρῆσιν ἀτόπων μεταφορῶν, ὅπερ ὅμως Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασεὺς δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποδείξῃ ὀρθόν.

Τὰ μεταφορικὰ ῥήματα καὶ ἐπίθετα εὐκόλως ἐννοοῦνται ὅπου δῆποτε καὶ ἂν τεθῶσιν ἐν τῷ λόγῳ, τὰ μεταφορικὰ ὅμως οὐσιαστικὰ πρέπει νὰ ἦναι κατηγορούμενα ἢ κατ' ἐπεξήγησιν προσδιορισμοὶ (apposita) π. χ. αἱ χελιδόνες εἶναι οἱ ἄγγελοι τοῦ ἔαρος—καὶ—αἱ χελιδόνες, οἱ ἄγγελοι τοῦ ἔαρος, ἦλθον.

ΣΥΝΕΚΔΟΧΗ.

Συνεκδοχή (comprehensio, intellectio) καλεῖται ὁ τρόπος, καθ' ὃν τὸ ὅλον γινώσκεται ἐκ τοῦ μέρους ἢ ἐκ τοῦ ὅλου τὸ μέρος (cum res tota parva de parte cognoscitur, aut de toto pars)². δι' αὐτῆς ἐννοοῦμεν ἐκ τοῦ ἐνὸς τὰ πολλά, ἐκ τοῦ εἶδους τὸ γένος, ἐκ τῆς ὅλης τὸ ἔργον, ἐκ τοῦ ἡγουμένου τὸ ἐπόμενον καὶ ἀντιστρόφως.

Οἱ Ἕλληνες ῥητόρες ἀπαριθμοῦσι 13 εἶδη συνεκδοχῆς³. ἡ χρῆσις δ' αὐτῆς γίνεται μετὰ μείζονος ἐλευθερίας ὑπὸ τῶν ποιητῶν ἢ ὑπὸ τῶν ῥητόρων, π. χ. κώπη=κουπίον καὶ συνεκδ.=ναῦς, «Φοίνισσα κώπη ταχύπορος» Εὐρ. Ἑλ. 1288· «σὺν κώπῃ χιλιοναύτῃ» Ἰφ. ἐν Ταύρ. 140.—κῶνος=στρόβιλος (κουκκουνάρα) καὶ συνεκδ.=πίτυς, πεύκη Θεόφρ. ἰστ. φυτ. 3, 9, 5. πρβλ. Πλούτ. ἠθ. σ. 640 c.—αἰχμηῆ=ἡ ὀξεῖα ἄκρα τοῦ δόρατος καὶ συνεκδ.=δόρου Ὅμηρ. μέλαθρον=κυρ. ἡ μεγάλη δοκὸς ἡ κρατοῦσα τὴν ὀροφήν καὶ συνεκδ.=ὀροφή καὶ οἶκος. Ὅμηρ. Πίνδ.—γλήνη=ἡ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ συνεκδ.=ὁ ὀφθαλμὸς αὐτὸς Ὅμηρ. καὶ τραγικ.—χαλκός=χάλκωμα, τὸ γνωστὸν μέταλλον καὶ συνεκδ.=χαλκοῦν σκεῦος, χαλκοῦν ὄπλον, χάλκινον νόμισμα.

1 Λογγίν ἀποσπ. 2.

2 Quint. VIII, 6, 19. Cornif IV, 33, 44.

3 Ἀνώνυμος παρὰ Walz Rhet. Gr. T, VIII, σ. 691.

— χρυσός = τὸ γνωστὸν πολυτίμον μέταλλον (μάλαμα) καὶ συνεκδ. = χρυσοῦν σκεῦος, χρυσοῦν φόρεμα, χρυσοῦν νόμισμα. — ἐλέφας = τὸ γνωστὸν ζῷον ὃ ἐλέφας καὶ συνεκδ. = ἐλεφάντινον ὄστον, καὶ ἐλεφάντινον ποτήριον. — ὄνυξ = εἶδος πολυτίμου λίθου καὶ συνεκδ. = σκεῦος ὀνύχινον (μυροθήκη). — μηλίξ = εἶδος δένδρου (κοιν. μέλεγος, λατιν. fraxinus) καὶ συνεκδ. = δόρυ ἐκ ξύλου μελίνου· καὶ ἐν τῇ λατινικῇ tectum (κυρ. = κεκλυμμένον, στέγη) συνεκδ. = domus (οἶκος). — puppis (πρύμνα) συνεκδ. = navis (ναῦς). — abies (ἐλάτη καὶ ἐλάτινον πινάκιον) συνεκδ. = navis (ναῦς), hasta (δόρυ), epistola (ἐπιστολή). — quadrupes (τετράπους) συνεκδ. = equus (ἵππος)· aes, aurum, argentum συνεκδ. = vasa aerea, aurea, argentea. «templis ebur aeraque sudant» Verg, Georg 1, 480. — I nunc argentum et marmor vetus aeraque et artes suspice Hor. Ep. 1, 6, 17. — Vacuo condit caput Hippasus auro = ἐν κενῷ χρυσῷ ἀγγεῖῳ Valer. Flacc. 1, 148. Gemma συνεκδ. = ἀγγεῖον εἰργασμένον ἐκ πολυτίμων λίθων. Suspensa auro nix συνεκδ. = χιῶν τετηκυῖα ἐν χρυσῷ ἀγγεῖῳ ἠρτημένῳ ἐκ τῆς χειρὸς δούλου Sen. de prov. 3, 13. «Hic qui dura sedens prorrecta saxa leone mitigat», ἐνθα leone συνεκδ. = leonina pelli (λεοντῆ) Mart. IX. 43, 1. Κατὰ συνεκδοχὴν πολλάκις τίθεται ὁ ἐνικός ἀντὶ τοῦ πληθυντικοῦ καὶ ἀντιστρόφως π. χ. Romanus ἀντὶ Romani (Livius), nos ἀντὶ ego (Cicero), καὶ παρ' Ἑλλησι ἡμεῖς ἀντὶ ἐγώ.

Εἰς τὴν συνεκδοχὴν ἀνάγονται καὶ αἱ βραχυλογικαὶ παρομοιώσεις καὶ συγκρίσεις π. χ. κόμαι Χαρίτεσσιν ὁμοῖαι ἀντὶ Χαρίτων κόμαις Ὅμηρ. — lectus Procula minor = κλιντῆρ ἐλάσσων τῆς Πρόκλης ἤγουν μὴ χωρῶν τὴν Πρόκλην Iuv. 3, 202. — facinus nulli tyranno comparandum Iustin. IV, 3. Τέλος εἰς τὴν συνεκδοχὴν καταλέγεται ὑπὸ τοῦ Ρουγκένου καὶ τὸ εἶδος τοῦ λόγου καθ' ὃ λέγεται τις ὅτι πράττει ὃ τι ὡς γεγονὸς διηγεῖται (genus loquendi, quo quis facere dicitur, quod factum narrat) ὡς π. χ. ὅταν λέγη κατὰ τοῦ Ὁμήρου ὁ Τερτυλλιανὸς (adv. nat. 1, 10) «ille oppinor, qui de deis favore diversis gladiatoria quoddammado paria commisit, Venerem sauciat sagitta humana».

Ἄλλὰ καὶ τὰ ἐπίθετα καὶ τὰ ῥήματα λαμβάνονται συνεκδο-
 χικῶς. π. χ. λιαρός=χλιαρός, συγκερασμένος καὶ συνεκδ.=τερ-
 πνός, εὐάρεστος. — δρύϊνός=ἐκ δρυός καὶ συνεκδ.=σκληρός.—
 λιπαρός=ἀληλιμμένος μὲ λίπος ἢ μὲ ἔλαιον καὶ συνεκδ.=πα-
 χύς, εὐτραφής, φαιδρός, λαμπρός, εὐδαίμων, καρποφόρος κτλ.
 ὄνυχίζω=κόπτω, σημειῶ διὰ τῶν ὀνύχων καὶ συνεκδ.=ἐξετάζω
 λεπτομερῶς. — δαίημι=διαπερνῶ καὶ συνεκδ.=μουςκεύω, δια-
 λύω, λυώνω. — γράφω=ζύνω, ἐγχαράττω, σημειῶ καὶ συνεκδ.=
 ζωγραφίζω, γράφω μὲ μελάνιον. — γράφω=γράφω ἐπιστολήν καὶ
 συνεκδ.=πέμπω ἐπιστολήν. Πλείονα παραδείγματα εὐρίσκει ὁ
 βουλούμενος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

ΜΕΤΩΝΥΜΙΑ ἢ ΥΠΑΛΛΑΓΗ.

Συγγενῆς τῇ συνεκδοχῇ ἢ μᾶλλον κατώτερον εἶδος αὐτῆς εἶναι
 ἡ μετωνυμία ἢ ὑπαλλαγή (denominatio)¹, ἥτοι ἡ θέσις ὀνόματος
 ἀντὶ ἄλλου ὀνόματος (nominis pro nomine positio). Κατὰ τὸν
 Κοϊντιλιανὸν *Ejus vis est pro eo, quod dicitur, causam propter
 quam dicitur, ponere*². κατὰ δὲ τὸν Τρύφωνα (σ. 195) Μετωνυ-
 μία εἶναι «λέξις ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου τὸ συνώνυμον δηλοῦσα» ὁ
 ὅρος Μετωνυμία εἶναι γραμματικός, ὑπαλλαγή δὲ εἶναι μᾶλλον
 ῥητορικὴ ὀνομασία· μετωνυμίαι εἶναι π. χ. πύλαι Πελοποννήσου
 ἀντὶ εἴσοδος Πελ., πρόμυα πόλεως. Μετωνυμικῶς ὀνομάζονται τὰ
 ἐφευρεθέντα πράγματα ἐκ τοῦ ἐφευρετοῦ αὐτῶν, τὰ ἀρχόμενα καὶ
 ὑποτεταγμένα ἐκ τοῦ ἀρχοντος ἢ κυρίου αὐτῶν π. χ. Ceres (Δημή-
 τηρ) μετωνυμ.=panis (ἄρτος). — Neptunus (Ποσειδῶν) μετωνυμ..
 =(mare) θάλασσα. — Vulcanus (Ἡφαιστος) μετωνυμ.=ignis
 (πῦρ). — Liber (Διόνυσος) μετωνυμ.=vinum (οἶνος)· καθ' ὑπαλλαγὴν
 τίθεται τὸ περιέχον ἀντὶ τοῦ περιεχομένου π. χ. bene moratae
 urbes.—poculum epotum.—saeculum felix.—operam oblocare ad
puteos exhauriendos (Justin. XI, 10, 9).—totaque pharetrae

1 Cicer. orat. 27, 93. Cornif. IV, 32, 43.

2 Quint. VIII, 6, 23.

nube premit=διά νεφέλης βελῶν Valer. Flacc. 11, 521· τὸ ἀντί-
 στροφον ὅμως εἶναι ποιητικὸν π. χ. jam proximus ardet Ucalegon
 ἀντὶ domus Ucalegonis Verg. Aen. II. 311. Συνήθεις ὑπαλλα-
 γαὶ εἶναι αἰ ἐξῆς «caesa sexaginta milia.—”Ομηρος ἀντὶ ὀμηρικὰ
 ἔπη.—venit commeatus ἀντὶ affertur.—sacrilegium deprehensum
 ἀντὶ sacrilegus.—armorum scientiam habere ἀντὶ artis armorum.
 —Συνηθεστάτη ὑπαλλαγὴ εἶναι ὅταν ὀνομάζεται τὸ αἷτιον ἀντὶ
 τοῦ αἰτιατοῦ, τὸ παράγον ἀντὶ τοῦ παραγομένου π. χ. pallida
 mors.—pallentes morbi.—tristis senectus.—praeceps ira.—hila-
 ris adolescentia. — segne otium. Ὁ Λίβιος (XXII, 17) λέγει
 accensis cornibus=καέντων τῶν κεράτων ἀντὶ καέντων τῶν
 μεταξὺ τῶν κεράτων φρυγάνων. Καθ’ ὑπαλλαγὴν τίθενται ἀφη-
 ρημένα οὐσιαστικὰ ἀντὶ τῶν συγκεκριμένων π. χ. servitium
 ἀντὶ servi κτλ.

ΑΝΤΟΝΟΜΑΣΙΑ.

Εἰς τὴν συνεκδοχὴν καταλέγουσιν τινες καὶ τὴν ἀντονομασίαν
 (pronomination), ἣτις κατὰ τὸν Τρύφωνα εἶναι «λέξεις ἢ φράσεις διὰ
 συνωνύμων ὀνομάτων τὸ κύριον παριστώσα¹. Ἀντὶ τῶν κυρίων
 ὀνομάτων τίθενται κατ’ ἀντονομασίαν χαρακτηριστικὰ ἐπίθετα,
 ἐν οἷς ὁ Κοϊντιλιανὸς καταλέγει καὶ τὰ πατρωνυμικὰ π. χ. Πη-
 λείδης, Τυδείδης ἀντὶ Ἀχιλλεύς, Διομήδης· ἢ κατ’ ἐπεξήγησιν
 προσδιορισμοὶ, δηλοῦντες τὰ ἔργα καὶ τὰς ιδιότητες αὐτῶν π. χ.
 Romanae eloquentiae princeps ἀντὶ Cicero.—Africani nepotes
 ἀντὶ Gracchi.—an vero in Syria diutius est illa Semiramis reti-
 nenda? Cicer. de pron. consul. 9. Τοῦ λεκτικοῦ τούτου τρόπου
 μετρίαν χρῆσιν ποιοῦνται οἱ ῥήτορες.

ΟΝΟΜΑΤΟΠΟΙΙΑ.

Ἡ ὀνοματοποιία, συνηθεστάτη μὲν παρ’ Ἑλλησι μόλις δὲ συγ-
 γ.

χωρητὴ παρὰ Λατίνους οὖσα, κατὰ τὸν Τρύφωνα εἶναι λέξις κατὰ παραγωγὴν τοῦ καθωμειλημένου ἐξενηγεμένη. Διακρίνει δὲ ἑπτὰ εἶδη αὐτῆς· κατ' ἐτυμολογίαν π. γ. λίθος εὐλαβῆς ἀντὶ εὐληπιος· κατ' ἀναλογίαν π. γ. τὸ τοῦ Σοφοκλέους γερονταγωγῶ σχηματισθὲν κατ' ἀναλογίαν τοῦ παιδαγωγῶ· κατὰ παρανομασίαν ὡς τὸ τοῦ Αἰσχύλου μελλῶ ἀντὶ μέλλησις· κατὰ σύνθεσιν ὡς τὰ ποδάρκης, νεφεληγερέτα (ὁ Κοϊντιλιανὸς κακίζει τὸ ὀπισθενακόλουθος παρὰβάλλον πρὸς τὸ λατινικὸν septentriones)· κατ' ἐναλλαγὴν ὡς τὸ τοῦ Σοφοκλέους γύνανδροι ἀντὶ ἀκρόγυνοι· κατὰ διαίρεσιν ὡς πόλις ἄκρη ἀντὶ ἀκρόπολις· τέλος κατὰ πεποιημένον ὡς τετριγῶτες, κελαρύζει, λάψοντες γλώσσησιν. Τὸ ὑπὸ τοῦ Κοϊντιλιανοῦ μνημονευόμενον postes laureati ἀντὶ lauro coronati δύναται νὰ θεωρηθῇ ὀνοματοποιία κατὰ παρανομασίαν. Τινὲς ῥήτορες μεταχειρίζονται τὸ γενικὸν ὄνομα τῆς ὀνοματοποιίας ἀντὶ τοῦ κατὰ πεποιημένον. Οὕτω λέγει ὁ ἀνώνυμος (σ. 210) ὀνοματοποιία ἐστὶ λέξις ἢ μέρος λόγου πεποιημένον κατὰ μίμησιν τῶν ἀποτελούντων ἤχων. πρὸς Γρηγόρ. Κορίνθ. σ. 220.¹

¹ Ὁ ἡμέτερος πρῶην Γυμνασιάρχης Ναυπλίας κύριος Χ. Παμπούκης ἐν τοῖς προλεγομένοις τῶν σωζομένων αὐτοῦ λόγων (σ. 81) κατέλεξε τὰ ἐξῆς παραδείγματα πεποιημένων ὀνομάτων.—«Βρόμος· «πυρός... βρόμος—». (Ἰλ. Ξ, 396).—«Βρέμεται (Ἰλ. Ξ, 399), ἐπὶ ἀνέμου· καί, «κῦμα... βρέμεται» Ἰλ. Β, 209).—«δοῦπος ἀκόντων» (Ἰλ. Π, 361)· καί, «δοῦπος... θαλάσσης». (Ὀδ. Ε', 401).—«Κλάγγω—κλάζω· «Αὐτὸς δὲ κλάγγας»—(Ἰλ. Μ. 207)· καί «ἐκλαγγαν δίστοισι»—(Ἰλ. Α, 46), κατὰ τὸ τῆς συνηθείας, ἐτριγκίνισαν.—«Λάκε... χαλκὸς ἀπειρής»—(Ἰλ. Ξ, 25).—«Μορμύρω· «Ἄφρω μορμύρων» (Ἰλ. Σ, 403), ἐπὶ ὑδάτων, ὡς τὸ τῆς συνηθείας, μούρμουρίζειν.—«Ροχθεῖ» τὸ κῦμα πρὸς τὴν ξηρὰν (Ὀδυσ. ε, 402).—«Ροῖζος δίστων καὶ δοῦπος ἀκόντων» (Ἰλ. Π. 361).—«Σμαραγεῖ δέ τε πόντος» (Ἰλ. Β, 210).—«Φλοῖσθος· «πολυφλοῖσθοιο θαλάσσης (Ἰλ. Α, 34, καὶ Β, 209), ἐπὶ ἤχου ὑδάτων.

ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΖΩΙΚΩΝ ΦΩΝΩΝ ΜΙΜΗΤΙΚΑ.

«Ὀ' ο', ο', α', α' α'», (Αἰσχ. Ἰκέτ. 822).—«Ἰόφ, ὄπ» (Αἰσχ. Ἰκέτ. 824)· ὡς τὸ τῆς συνηθείας, Ἰόφ ἢ οὔφ.—«Ἰέ, Ἰέ» (Αἰσχ. Ἰκέτ. 828)· κατὰ τὸ νῦν διὰ τοῦ διγάμματος, γιέ, γιέ.—«Ὠὸπ ὄπ, ὠὸπ ὄπ» (Ἀριστ. Βατρ. 208)· τοῦ Χάρωνος παρακείμεσμα, ὡς καὶ οἱ σήμερον ναυτικοὶ ἢ ἐργάται.—«Παπᾶ, παπᾶ, παπᾶ καὶ παπατιάξ» (Σοφ. Φιλ. 746· καὶ Ἀριστ. Ἀχαρν. 235)· ὡς

ΚΑΤΑΧΡΗΣΙΣ.

Κακῶς καταλέγουσιν τινες μεταξὺ τῶν τρόπων καὶ τὴν κατάχρησιν (abusio), ἣτις πολλάκις εἶναι ἀναγκαία ἐν τῷ λόγῳ· διότι αὕτη εἶναι συνήθης ἐνθα ἡ γλῶσσα στερεῖται κυρίων λέξεων ἢ ἐνθα ὑπάρχει ἀκατανόμαστον κατὰ τὸ οἰκεῖον π. χ. aedificare naves. Ἐσφαλμένως δέ τινες ὀνομάζουσι κατάχρησιν τὴν χρῆσιν λέξεώς τινος ἀντὶ ἄλλης π. χ. virtus ἀντὶ temeritas, liberalitas ἀντὶ luxuria. Ἐσφαλμένος εἶναι καὶ ὁ ὀρισμὸς αὐτῆς παρὰ Κορνηφικίῳ (IV, 33, 45), ὅστις ὀνομάζει αὐτὴν exornationem «quae verbo simili et propinquo pro certo abutitur, hoc modo: vires hominis breves sunt; aut: parva statura; aut: longum in homine consilium; aut: oratio magna; aut: uti pauco sermonē». (πρὸς Quint VIII, 6, 54).

ΜΕΤΑΛΗΨΙΣ.

Ἡ μετάληψις (transsumptio) ἀποτελοῦσα οἶονεὶ μετάβασιν ἀπὸ ἐνὸς τρόπου εἰς ἄλλον εἶναι τρόπος σπανιώτερος παρ' Ἑλλησιν.

τὸ τῆς συνηθείας, παπᾱ, παπᾱ.—«Φῦ, φῦ» (Ἄρ. Λυσ. 294)· ἐπὶ τοῦ φυσῶντος πῦρ.—«Φλαττοθραττοφλαττόθρατ» (Ἄριστ. Βάτρ. 1286—1295)· εἰς μίμνησιν πομπῶν καὶ ἀκαταλήπτων λέξεων.—Βρεκεκέξ, κοάξ κοάξ (Ἄριστ. Βάτρ. 209—270)· ἐπὶ βατράχων.—«Σοῦ, σοῦ, πάλιν σοῦ» (Ἄρ. Σφ. 209), ἐπὶ ἀποσοβουμένων ὀρνίθων, ὡς καὶ νῦν, σοῦ ἢ σοῦ.—«Αῦ, αῦ» (Ἄρ. Σφ. 903)· ἐπὶ βαδύσματος σκύλου.—«Ἐποποί, ποποπό, ποποί, ποποί» (Ἄριστ. Ὀρν. 227)· ἐπὶ ἔποπος.—«Τιό, τιό, τιό, τιό, τιό, τιό, τιό, τιό» (Ἄριστ. Ὀρν. 237).—«Τριοτό, τριοτό, τριοτό, τοβρίξ» (Ἄρ. Ὀρν. 242).—«Τοροτοροτοροτοροτοροτοροτίγξ» (Ἄρ. Ὀρν. 260)· ὁ χορὸς τῶν ἠθροισμένων πτηνῶν.—«Κικκαθαῦ, κικκαθαῦ» (αὐτ. 261)· τῆς γλαυκὸς φωνή.—«Τοροτοροτοροτολιλιλίγξ» (αὐτ. 262).—«Τοροτίγξ, τοροτίγξ» (αὐτ. 267).—«Τιτιτιτιτιμπρού» (Ἄρ. Ὀρν. 314).—«Ὁ κόκκυξ κοκκύζει» (Ἡσ. ἔργ. καὶ ἡμ. 484).—«Θρεττανελό» (Ἄριστ. Πλου. 296)· ἐπὶ τοῦ ἤχου τῆς κιθάρας· καὶ—«Τήνελλα, «ὦ τήνελλα καλλίνικος». (Ἄρ. Ἀγρν. 1226—1233· καὶ Ὀρν. 1762· καὶ Πινδ. Ὀλυμ. Θ', στρ. α') ὡς ἐφύμνιον (refrain) τοῦ ἐπαναλαμβανομένου ἤχου τῆς κιθάρας ἢ τοῦ ἀδλοῦ, κατὰ τὸ τῆς συνηθείας τερερέμ (τερερίζω, τερετίσματτα) ἢ τραλαλά, ταλαλαλά.

Ὁ Κοϊντιλιανὸς ὀρίζει αὐτὴν οὕτως· Est enim haec in metalepsi natura, ut inter id quod transfertur, sit medius quidam gradus, nihil ipse significans sed praebens transitum· μεταλήψεις εἶναι π.χ. sus ἀντὶ Verres, doctus ἀντὶ Laelius, magnus ἀντὶ Pompejus (Cicer. pro Mil. 25, 68). Κατὰ τὸν Τρύφωνα (σ. 195) μεταλήψεις εἶναι λέξεις ἐκ συνωνυμίας τὸ ὁμώνυμον δηλοῦσα ὡς ὅταν ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου αἰ ὄξειαι ρῆσοι ὀνομάζωνται θοαί (Ὀδ. ο, 299)· θοὸν καὶ ὄξυ εἶναι συνώνυμα, ὁμώνυμον δὲ πρὸς τὸ ὄξυ εἶναι αἰ ὄξειαι ρῆσοι ποβλ. Εὐσταθ. Ἰλ. Α, σ. 79· ἐν τῷ ἐπομένῳ στίχῳ ἀγνώστου ποιητοῦ

Τεῦχος δὲ τόξου χρώμενος φειδωλία
ὑπὲρ τάφρου πηδῶντας ἔστησε Φρύγας

ἡ λέξις φειδωλία ἐλέχθη ἀντὶ ἀκρίβεια, ὡς καὶ ὁ Ἀνώνυμος σ. 209 ἐρμηνεύει λέγων «τῇ γὰρ φειδωλία συνωνυμεῖ ἢ κατὰ δόσιν ἀκρίβεια, τῇ δὲ ὁμωνυμεῖ ἢ κατὰ τέχνην ἀκρίβεια, ἤγουν ἢ εὐστοχία.

ΕΠΙΘΕΤΟΝ.

Τὸ ἐπίθετον (appositum, sequens) κατὰ τοῦτο μόνον ἀνήκει εἰς τοὺς τρόπους, διότι ἐνίοτε εἶναι μεταφορικόν π. χ. cupiditas effrenata,—insanae substructiones· τοιαῦτα δὲ μεταφορικὰ ἐπίθετα χρησιμεύουσιν ἰδίως πρὸς κόσμον τοῦ λόγου, τινὰ δὲ παραλειπόμενων τῶν οὐσιαστικῶν αὐτῶν χρησιμεύουσιν καὶ ὡς ἀντονομασία. Κατὰ τι διεφθαρμένον χωρίον τοῦ Κοϊντιλιανοῦ (VIII, 6, 40) οἱ ποιηταὶ μεταχειρίζονται θαυμάσιως τὰ ἐπίθετα, ἀρκούμενοι μόνον νὰ ἐφαρμόζωνται ταῦτα πρὸς τὰ οὐσιαστικά, οἱ ῥήτορες ὁμῶς τότε δύνανται νὰ κἀμῶσι χρῆσιν αὐτῶν, ὅταν ἄνευ τούτων ἐλείπη τι ἢ λέγηται ὀλιγώτερον τοῦ δέοντος π. χ. O scelus abominandum, o deformem libidinem». Ἄνευ ἐπιθέτων ὁ λόγος ἀποβαίνει γυμνὸς καὶ ἄκοσμος, διὰ πολλῶν δὲ γεννᾶται περισσολογία· ἄκκιρα δὲ ἐπίθετα εἶναι πάντοτε ἀποβλητέα.

ΑΛΛΗΓΟΡΙΑ.

Ἡ ἀλληγορία (ἄλλο ἀγορεύει καὶ ἄλλο νοεῖ· καλεῖται δὲ καὶ ὑπόκοια λατ. *inversio*) κρύπτει ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῶν λέξεων ἢ ἄλλην βαθυτέραν ἢ καὶ τὴν ἐναντίαν, ὅτε καλεῖται εἰρωνεία, (*aut aliud verbis, aliud sensu ostendit, aut etiam interim contrarium*)¹. Κατὰ τὸν Τρύφωνα (σ. 193) ἀλληγορία εἶναι λόγος ἕτερον μὲν τι κυρίως δηλῶν, ἕτερον δὲ ἔνοιαν παριστάνων καθ' ὁμοίωσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Ἀλληγορικὴ εἶναι ἡ θήρα τῶν φίλων (Ξεν. ἀπομν. 2, 6), οἱ ἔμποι τῆς ψυχῆς (Πλάτ. Φαῖδρ. σ. 246 Α—257 Β). Καθαρᾶς καὶ ἀμιγοῦς ἀλληγορίας, λέγει ὁ Κοϊντιλιανὸς § 47, σπανίως γίνεται χρήσις ἐν τῷ λόγῳ, ἀλλὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μεμιγμένης μετὰ μὴ ἀλληγορικῶν (*apertis*) μερῶν. Καθαρὰ ἀλληγορία ὑπάρχει ἐν τινὶ ἀποσπάσματι τοῦ Κικέρωνος· *hoc miror, hoc quero, quemquam hominem ita pessum dare velle, ut etiam navem perforaret, in qua ipse naviget*. Μεμιγμένη ἀλληγορία ὑπάρχει ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ *pro Mil. 2, 5. equidem ceteras tempestates et procelas in illis dumtaxat fluctibus contionum semper Miloni putavi esse subeundas· ἄνευ τῆς προσθήκης in illis dumtaxat fluctibus contionum ἢ ἀλληγορία ἤθελεν εἶναι ἀμιγῆς*. Κάλλιστος ἀποβαίνει ὁ λόγος, ὅταν τὸ ἐν αὐτῇ τερπνὸν εἶναι μεμιγμένον ἐκ τριῶν δηλ. τῆς παραβολῆς, τῆς ἀλληγορίας καὶ τῆς μεταφορᾶς ὡς παρὰ Κικέρωνι *pro Mur. 17, 35· quod enim fretum, quem Euripum tot motus, tantas, tam varias habere putatis agitationes, commutationes, fluctus, quantas perturbationes, et quantos aestus habet ratio comitiorum? dies intermissus unus, aut nox interposita saepe perturbat omnia, et totam opinionem parva nox nunquam commutat aura rumoris*. Ἰδίως δὲ πρέπει ὁ λόγος νὰ ἀρχηται καὶ νὰ καταλήγη διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου καὶ νὰ μὴ ἐκπίπτῃ τῆς εἰκόνας. Πολλοὶ, λέγει ὁ Κοϊντιλιανὸς, ἀρχονται ἐκ τρικυμίας καὶ καταλήγουσι διὰ πυρκαϊᾶς ἢ ἐρειπίου ὅπερ εἶναι αἰσχρότατον². Ἐν τισι

1 Quint. 54—50.

2 Nam id quod in primis est custodiendum, ut quo ex genere coeperis

φράσεσιν ὡς *pedem conferre, jugulum petere, sanguinem mittere* ἢ ἀλληγορῶν κατέστη κοινοτάτη παροιμιώδης ἀλληγορῶν ἐξ ιστορικοῦ γεγονότος εἰλημμένη εἶναι «Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ» (*Dionysium Corinthi esse*).

Αἶνιγμα καὶ Γρίφος.

Τὸ αἶνιγμα (*aenigma*) κατὰ τὸν Τρύφωνν (σ. 193) εἶναι φράσεις ἐπιτετηθευμένη κακοσχόλως εἰς ἀσάφειαν ἀποκρύπτουσα τὸ νοούμενον, ἢ ἀδύνατόν τι καὶ ἀμήχανον παριστάνουσα. Ἐν τῇ ἀλληγορῶν εἶναι σκοτεινὴ ἢ ἡ λέξις ἢ ἡ ἔννοια, ἐν τῷ αἶνιγματι δὲ ἀμφοτέρω. Αἶνιγματώδης φράσις ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ εἶναι πλημελής, ἐν τῇ ποιήσει ὅμως οὐ μόνον ἐπιτρέπεται (*Verg. Ecl. 3, 140*) ἀλλὰ καὶ ἴδιον εἶδος αἶνιγματώδους ποιήσεως ἐποιήθη. Ὁ γρίφος¹ εἶναι ἀνώτερον καὶ δυσκολώτερον εἶδος αἶνιγματος, καὶ τοι ἐνίοτε ὑπὸ τινῶν συνταυτίζεται μετὰ τούτου. Γρίφος δὲ ἐστίν, λέγει ὁ σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστείδου σ. 508, οὐχ, ὡς ἐνίοι φασί, ταῦτόν τῷ αἶνιγματι· διαφέρουσι γάρ, ὅτι τὸ μὲν αἶνιγμα ὁμολογεῖ τις ἀγνοεῖν, τὸν δὲ γρίφον ἀγνοεῖ δοκῶν ἐπίστασθαι, οἷον αἶνιγμα μὲν ἐστὶ τὸ τί δίπουν, τί τρίπουν, τί τετράπουν; ἐνταῦθα

translationis, hoc desinas. Multi enim cum initium a tempestate sumpserunt, incendio aut ruina finiunt; quae est inconsequentia rerum foedissima. Quint. institut. orat. VIII, 6.

1 Ἡ λέξις γρίφος (γρίπος, ῥίπος, ῥίψ-ριπός πρὸς τὸ λατίν. *scirpus* ἢ *sirpus*) σημαίνει κυρίως δίκτυον, τονίζεται δὲ γρίφος καὶ γρίφος, λαμβανομένου τοῦ μὲν πρώτου ἐπὶ τῆς κυρίας, ἀμφοτέρων δὲ ἐπὶ τῆς μεταφορικῆς σημασίας· παρὰ τῶν μεταγενεστέρων λέγεται τὸ γρίφον, τὰ γρίφα (*Ἡρωδιαν. ἐπιμ. σ. 16*) καὶ γριφός, γριφότερος, γριφότατος. (*Favorin.*) ἐξ αὐτοῦ δὲ καὶ γριφύειν παρὰ πότον (*Δίφιλος πρὸς Ἀθην. 10, 74, 451*). Κατὰ πρότον ἡ λέξις ἀπαντᾷ παρ' Ἀριστοφάνει (*σφήκ. 20*), ἢ χρῆσις ὅμως αὐτῆς ἐπὶ μεταφορικῆς σημασίας κατέστη γενικὴ παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις· ὁ Πλάτων (*πολιτ. 5, 479 b, c.*) μνημονεύων τοῦ πράγματος οὐχὶ ὅμως καὶ τοῦ ὀνόματος λέγει «τοῖς ἐν ταῖς ἐστιάσεσιν, ἔφη, ἐπαμφοτερίζουσιν ἔοικε, καὶ τῷ τῶν παίδων αἶνιγματι τῷ περὶ τοῦ εὐνοῦχου τῆς βουλῆς περὶ τῆς νυκτερίδος, ᾧ καὶ ἐφ' οὗ αὐτὸν αὐτὴν αἶνίττονται βαλεῖν· καὶ γὰρ ταῦτα ἐπαμφοτερίζειν, καὶ οὐτ' εἶναι οὔτε μὴ εἶναι οὐδὲν αὐτῶν δυνατὸν παγίως νοῆσαι, οὐτ' ἀμφοτέρω οὔτε οὐδέτερον».

δῆλον τὸ ἐρώτημα· γρίφος δὲ οἶον Ἔκτορα τὸν Πριάμῳ Διομήδης ἔκταρεν ἀνήρ· ἐνταῦθα δοκεῖ μὲν εἶδέναι τὸ ῥηθὲν, ἀγροεῖ δέ, ὅτι «διομήδης» ἦν ἀνήρ ὁ Ἀχιλλεύς. Κατὰ τὸν Σουΐδαν «γρίφος τὸ δίκτυον· λέγεται δὲ καὶ ὁ δύσκολος καὶ ὁ συμπεπλεγμένος λόγος, ὁ ἔχων πάθος ἐν ἑαυτῷ μὴ φαινόμενον». Κατὰ τὸν Ἡσύχιον «γρίφος τὸ δίκτυον, καὶ συμποτικὴ ζήτησις αἰνιγματώδης». Κατὰ τὸν Χαιροβοσκὸν (ἀνεκδ. Κραμέρ. 2, σ. 188) «γρίφος δὲ λέγεται τὸ δύσλυτον αἶνιγμα». Κατὰ τὸν Ἡρωδιανὸν (ἐπιμ. σ. 16) «γρίφον τὸ ἀσαφές». Σχολιαστὴς τις ἐν τοῖς ἀνεκδ. τοῦ Βιλλοῖσῳνος τομ. 2, σ. 171 λέγει τί δὲ εἰσι τὰ γρίφα; τὰ ζητήματα τὰ δειρά. Κατὰ τὸν σχολιαστὴν τοῦ Ἀριστοφάνους «γρίφος δὲ λέγεται τὰ ἐν τοῖς συμποσίοις προβαλλόμενα αἰνιγματώδη ζητήματα». Κατὰ τὸν Κλέαρχον πρὸ Ἀθηναίων (10, 69, σ. 448) γρίφος πρόβλημα ἐπιπαιστικόν, προστακτικόν τοῦ διὰ ζήτησεως εὐρεῖν τῇ διανοίᾳ τὸ προβληθέν, τιμῆς ἢ ἐπιζημίου χάριτι εἰρημένον· τέλος κατὰ τὸν Πολυδεύκη τῶν μὲν τοῖ συμποσιακῶν αἶνιγμα καὶ γρίφος· τὸ μὲν παιδιὰν εἶχεν, ὁ δὲ γρίφος καὶ σπουδῆν.

Ἦδη ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μνημονεύονται αἰνίγματα ποτὲ μὲν ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ μύθου ἢ αἴνου, ποτὲ δὲ ἐν ταῖς ἀμφιβόλοις ἀποκρίσεσι τῶν χρηστηρίων, μάντεων, οἰνοσκοπῶν, ἄλλοτε δὲ ἐν σκοτεινοῖς ἀποφθέγμασι σοφῶν καὶ ἐμπείρων ἀνδρῶν, οἷα ἦσαν τὰ γνωμικὰ τοῦ Σιμωνίδου καὶ Θεάγνιδος (Ἀθῆν. 10, 84, 456. 85, 457). Καὶ ὁ Πίνδαρος ἠγάπα τὸ αἶνιγμα καὶ μάλιστα λέγεται ὅτι ἐποίησεν ἐν εἴδει γρίφου ὠδὴν ἀνευ σ· οἱ δραματικοὶ ποιηταί, ἰδίως δὲ οἱ κωμικοὶ μεταχειρίζοντα τὸ αἶνιγμα καὶ τὸν γρίφον ὡς εἰρωνείαν (πρὸβλ. Ἀριστ. σοφικ. 20). Ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρινῆς δὲ ἐποχῆς μέχρι τῶν Ἀντωνίων ὅτε παρήκμασεν ἡ Ἑλληνικὴ ποίησις τὸ αἶνιγμα καὶ ὁ γρίφος ἀπετέλεσαν ἴδιον εἶδος λόγου καὶ ποιήσεως καὶ ὡς ζητήματα συμποτικὰ (quaestiones convivales) ἔτερπον τοὺς συμποσιαστας, ἡ δὲ περὶ ταῦτα σπουδῆ ἐνομιζέτο οὐχὶ ἀλλοτρία τῆς φιλοσοφίας (τῶν γρίφων ἡ ζήτησις οὐκ ἀλλοτρία φιλοσοφίας ἐστίν. Ἀθ. 10, 86, 457). Οὕτω λέγεται ὅτι Κλεόβουλος ὁ φιλόσοφος

καὶ τύραννος τῆς ἐν Ῥόδῳ Λίνδου ἐποίησε 3000 ὠδὰς καὶ γρίφους, ἡ δὲ θυγάτηρ αὐτοῦ Εὐμητις, ἡ καὶ Κλεοβουλίνη καλουμένη, διεκρίνετο περὶ τὰ τοιαῦτα καὶ ἐποίησεν ἐν ἑξαμέτροις αἰνίγματα (Πλούτ. συμπ. τ. 6. σ. 562 ἔκδ. Ῥαϊσκ. Ἀθῆν. 10, 69, 448).

Πλὴν δὲ τούτων μνημονεύονται ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου ἴδιοι συγγραφεῖς αἰνιγματῶν καὶ γρίφων Διότιμος ὁ Ὀλυμπηνός, Κλέαρχος ὁ Σολεὺς ἐκδοὺς ἴδιον σύγγραμμα περὶ γρίφων, Θεοδέκτης ὁ Φασηλίτης, Δραμέας ὁ Κῶος, Ἀριστώνυμος ὁ φιλοκιθαριστής, καὶ Κλέων ὁ μίμικλος ἐπικαλούμενος (Ἀθῆν. 10, 69, σ. 448—75 σ. 452).

Κατὰ τὸν Ἀθηναίον ὁ Κλέαρχος ἐν τῷ περὶ γρίφων συγγράμματι αὐτοῦ διέκρινε 7 εἶδη γρίφων, ἅτινα ὅμως ὁ Κασαυβῶνος¹ περιορίζει εἰς τρία ἢ ἐπεκτείνει εἰς 10. Ἐν γένει δὲ ἡ διαίρεσις αὕτη τοῦ Κλέαρχου ἀναφέρεται μᾶλλον εἰς τὴν τεχνικὴν χρῆσιν τινῶν ὀνομάτων, συλλαβῶν καὶ γραμμάτων ἢ εἰς τὴν φύσιν αὐτῆν τοῦ γρίφου. Τὸ χωρίον τοῦ Ἀθηναίου ἔχει οὕτως· «ἐν δὲ τῷ περὶ γρίφων, ὁ αὐτὸς Κλέαρχος φησιν ἑπτὰ εἶδη εἶναι γρίφων ἐν γράμματι μὲν, οἷον ἐροῦμεν ἀπὸ τοῦ ἄλφα ὡς ὀνομά τι ἰχθύος ἢ φυτοῦ (δηλ. ἀπὸ α ἀρχόμενον). Ὁμοίως δὲ καὶ ἔχει τι κελεύη τῶν γραμμάτων ἢ μὴ ἔχει καθάπερ οἱ ἄσιγμοι καλούμενοι τῶν γρίφων· ὅθεν καὶ Πινδαρος πρὸς τὸ σ ἐποίησεν ὠδὴν, οἷον εἰ γρίφου τινὸς ἐν μελοποιίᾳ προβληθέντος (δηλ. αἱ λέξεις τοῦ γρίφου εἶχον ἢ δὲν εἶχον γράμμα τι ὡς ἡ ἀσιγμοποιηθεῖσα ὠδὴ τοῦ Πινδάρου καὶ ἡ ἀσιγμος ὠδὴ τοῦ Ἑρμιονέως Λάσου ἢ ἐπιγραφομένη Κέντκυροι). Ἐν συλλαβῇ δὲ λέγονται γρίφοι, οἷον ἐροῦμεν ἔμμετρον ὀτιδήποτε οὐ ἠγεῖται βα οἷον βασιλεύς· ἢ ὧν ἔχει τελευτὴν τὸ ραξ ὡς Καλλιάραξ· ἢ ὧν τὸν ἄλφα καθηγείσθαι οἷον Λεωνίδα, ἢ ἔμπαλιν τελικὸν εἶναι οἷον Θρασυ-

¹ Si summas differentias spectemus Clearchi verbis comprehensas, tres solum griphorum aperiuntur fontes, litera, syllaba, nomen· sin omnes distinctiones attendamus expositas verbis, quae adscriptimus, decem, non septem tantum griforum modi inveniuntur. Septem erunt, si hanc inveniamus paratiendi rationem (Animadv. in Ath. 10, σ. 749).

λέων. Ἐν ὀνόματι δὲ οἷον ἐροῦμεν ὀνόματα ἀπλᾶ ἢ σύνθετᾶ δισύλλαβα, οὗ μορφή τις ἐμφαίνεται τραγικῆ ἢ πάλιν ταπεινῆ ἢ ἄθεα ὀνόματα οἷον Κλεώνυμος, ἢ θεοφόρα οἷον Διονύσιος· καὶ τοῦτο ἦτοι ἐξ ἐνός θεοῦ ἢ πλεόνων οἷον Ἐρμαφρόδιτος ἢ ἀπὸ Διὸς ἄρχεσθαι Διοκλῆς, ἢ Ἐρμού Ἐρμούδωρος ἢ λήγειν εἰ τύχοι εἰς νικος.

Αἰνίγματα καὶ γρίφοι προβάλλοντο εἰς λύσιν ἐπὶ τῶν συμποσίων. Τὸ διδόμενον δὲ ἐπὶ τῇ λύσει αὐτῶν ἄθλον καὶ τὸ πρόστιμον τὸ ἐπιβαλλόμενον τῷ μὴ λύοντι αὐτὰ ἦσαν διάφορα κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχάς· περὶ παλαιότερας ἐποχῆς λέγει ὁ Ἀθήναιος (10, 86, 457) «ἐφ' οἷς ἄθλον ἐτίθεσαν στέφανον καὶ εὐφημίαν, αἷς μάλιστα γλυκαίνεται τὸ φιλεῖν ἀλλήλους» ὁ Πολυδεύκης (6, 107) ἀναφέρει ἄθλον μὲν κρεῶν τινα περιφορὰν, πρόστιμον δὲ τὸ ἐκπιεῖν ἄλμης ποτήριον. Ἀκριβέστερον περιγράφεται ἡ ποινὴ παρ' Ἀθηναίων (10, 88, 858) οὕτως· ἔπινον οὗτοι ἄλμην παραμισγομένην τῷ αὐτῶν ποτῷ, καὶ ἔδει προσενέγκασθαι τὸ ποτήριον ἀπνευττί, ὡς Ἀντιφάνης δηλοῖ ἐν Γανυμήδει· κατὰ δὲ τὸν Ἡσύχιον καὶ πρόστιμον τῷ μὴ λύσαντι τὸν γρίφον, ἐκπιεῖν τὸ συγκείμενον, ἦτοι ἄκρατον, ἢ ὕδωρ, τοῦτέστι κάδον(!) ὕδατος.

Παραδείγματα αἰνιγμάτων καὶ γρίφων ἀναφέρει πολλὰ ὁ Ἀθήναιος, ἐξ ὧν ὀλίγα μόνον καταλέγομεν.

ΠΥΘΑΓΟΡΟΥ ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ.

«Καρδίαν μὴ ἐσθίειν» ἀντὶ τοῦ ἀλυπίαν ἀσκεῖν· «πῦρ μαχαίρα μὴ σκαλεύειν» ἀντὶ τοῦ τεθυρωμένον ἄνδρα μὴ ἐριδάνειν· πῦρ γὰρ ὁ θυμός, ἡ δὲ ἔρις μάχαιρα· «ζυγὸν μὴ ὑπερβαίνειν» ἀντὶ τοῦ πᾶσαν πλεονεξίαν φεύγειν καὶ στυγεῖν, ζητεῖν δὲ τὸ ἴσον· «λεωφόρους ὁδοὺς μὴ στείχειν» ἀντὶ τοῦ γνώμῃ τῶν πολλῶν μὴ ἀκολουθεῖν, εἰκῆ γὰρ ἕκαστος ὅτι ἂν δόξῃ ἀποκρίνεσθαι· τὴν δὲ εὐθεΐαν ἄγειν ἡγεμόνι χρώμενον τῷ νῷ· «μὴ καθῆσθαι ἐπὶ χοίρικα» ἀντὶ τοῦ μὴ σκοπεῖν τὰ ἐφ' ἡμέραν, ἀλλὰ τὴν ἐπιούσαν αἰεὶ . . . προσδέχεσθαι· ὅρια γὰρ καὶ πέρας ζωῆς ὁ θάνατος

(Ῥαθίν. 10, 77, σ. 452 d.) «μὴ γεύεσθαι μελανούρων» τούτέστι μὴ συνδιατρίβειν μέλασιν ἀνθρώποις διὰ τὴν κακοήθειαν (Πλουτ. ἤθ. σ. 12. d). Ἐν τοῖς αἰνίγμασι καταλέγεται ὑπὸ Διογένοους τοῦ Λαερτίου (1, 91) καὶ τὸ ἐπόμενον ἀναφερόμενον εἰς τὸ ἔτος·

εἰς πατήρ, παῖδες δὲ δωδέκα, τῶν δὲ θ' ἐκάστῳ
παῖδες ἕασι τριήκοντ' ἀνδιχα εἶδος ἔχουσαι·
ἢ μὲν λευκαὶ ἕασιν ἰδεῖν, ἢ δ' αὖτε μέλαιναι·
ἀθάνατοι δ' εὐῶσαι ἀποφθίνουσιν ἅπασαι.

Τὸ γνωστὸν αἰνίγμα τῆς σφιγγός καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Οἰδίποδος γε-
νομένη λύσις αὐτοῦ ἔχουσιν οὕτως·

Ἔστι δίπουν ἐπὶ γῆς καὶ τέτραπον, οὗ μία φωνή,
καὶ τρίπον· ἀλάσσει δὲ φυὴν μόνον, ὅσσ' ἐπὶ γαῖαν
έρπετά κινεῖται ἀνά τ' αἰθέρα καὶ κατὰ πόντον,
ἀλλ' ὅποταν πλείστοισιν ἐρειδόμενον ποσὶ βαίνει,
ἔνθα τάχος γυίοισιν ἀφαυρότατον πέλει αὐτοῦ.

Λύσις τοῦ αἰνίγματος.

Κλυθὶ καὶ οὐκ ἐθέλουσα, κακόπτερε Μοῦσα θανόντων,
φωνῆς ἡμετέρης σὸν τέλος ἀμπλακίης·
ἄνθρωπον κατέλεξας, ὅς ἤνικα γαῖαν ἐφέρπει,
πρῶτον ἔφυ τετράπους νήπιος ἐκ λαγόνων·
γηραλέος δὲ πέλων τρίτατον πόδα βάκτρον ἐρείδει,
αὐχένα φορτίζων, γήραϊ καμπτόμενος.

Ἐκ τῶν γρίφων ἄξιος λόγος εἶναι ὁ τοῦ Πανάρχους, ὃν ἐγί-
νωσκε καὶ ὁ Πλάτων (πολιτ. 5, σ. 479)· ἔχει δὲ οὕτω κατὰ
τὸν σχολιαστὴν τοῦ Πλάτωνος (αὐτόθι).

«Αἶνός τις ἐστίν, ὡς ἀνὴρ τε κοῦκ ἀνὴρ ὄρνιθα κοῦκ ὄρνιθ' ἰδὼν τε
κοῦκ ἰδὼν ἐπὶ ξύλου τε κοῦ ξύλου καθημένην λίθῳ τε κοῦ λίθῳ
βάλοι τε κοῦ βάλαι».

Ἄλλως.

«Ἄνθρωπος οὐκ ἄνθρωπος, ἄνθρωπος δ' ὅμως, ὄρνιθα κοῦκ ὄρ-
νιθα, ὄρνιθα δ' ὅμως ἐπὶ ξύλου τε κοῦ ξύλου καθημένην λίθῳ βε-
λὼν με κοῦ λίθῳ διώλεσεν».

Λύσις.

Νυκτερίδα ὁ εὐνοῦχος νάρθηκι κισήρει· ἢ κατὰ τὸν Ἀθήναιον
«τούτων γὰρ ἐστὶ τὸ μὲν νάρθηξ, τὸ δὲ νυκτερίς, τὸ δὲ εὐνοῦχος,
τὸ δὲ κίσηρις».

ΓΡΙΦΟΙ ΕΚ ΤΟΥ ΑΘΗΝΑΙΟΥ.

α') «τί πάντες οὐκ ἐπιστάμενοι διδάσκομεν;» καὶ β') «τί ταυ-
τόν ἐστιν οὐδαμοῦ καὶ πανταχοῦ;» καὶ πρὸς τούτοις γ') «τί ταῦτόν
ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς καὶ ἐν θαλάττῃ. (Λύσις) γ') «τοῦτο δ' ἐστὶν
ὁμωνυμία, καὶ γὰρ ἄρκτος καὶ ὄφις καὶ αἰετός καὶ κύων ἐστὶν ἐν
οὐρανῷ καὶ ἐν γῆ καὶ ἐν θαλάττῃ· β') τὸ δὲ χρόνον σημαίνει, ἅμα
γὰρ παρὰ πᾶσιν ὁ αὐτός καὶ οὐδαμοῦ διὰ τὸ μὴ ἐν ἐνὶ τόπῳ τὴν
φύσιν ἔχειν· α') τὸ δὲ προάγον ἐστὶ ψυχὰς ἔχειν· τοῦτο γὰρ οὐδεὶς
ἡμῶν ἐπιστάμενος διδάσκει τὸν πλησίον» Ἀθῆν. 10, σ. 453.

«γραφῆς ὁ πρῶτος ἦν μεσόμοφαλος κύκλος·
ὀρθοὶ τε κανόνες ἐζυγωμένοι δύο,
σκυθικῶ τε τόξῳ τὸ τρίτον ἦν προσεμφερές·
ἔπειτα τριόδους πλάγιος ἦν προσκείμενος,
ἐφ' ἐνός τε κανόνος ὑπιωμένοι δύο·
ὅπερ δὲ τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον πάλιν». (Λύσις). Θησεύς.

(Ἀθῆν. αὐτόθι 80, σ. 454)·

«ἐν φανερά γενόμεαν, πάτραν δέ μου ἀλμυρὸν ὕδωρ
ἀμφὶς ἔχει· μάτηρ δ' ἐστὶ ἀριθμοῖο παῖς».

Λύσις.

«Φανερά μὲν οὖν λέγει τῇ Δήλῳ, ἥτις ὑπὸ θαλάσσης περιέ-
χεται, μήτηρ δ' ἡ Λητώ, ἥτις Κοίου ἐστὶ θυγάτηρ· Μακεδόνες
δὲ τὸν ἀριθμὸν κοῖον προσαγορεύουσι».

(Ἀθῆν. αὐτόθ. 83, σ. 455)· καὶ ἐπὶ τοῦ κοχλίου·

«ζῶον ἄπουν ἀνάκανθον ἀνόστεον ὄστρακόνωτον,
ὄμματά τ' ἐκκύπτοντα προμήχεα κεισχύπτοντα».

γρίφου εἶδος εἶναι «στίχοι δηλοῦντες ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέ-
λους τῶν ἐδωδύμων τι» π. χ.

«ἀργυρόπεζα Θέτις θυγάτηρ ἀλίοιο γέροντος». (Λύσις) ἄρτος.

«μή τι σὺ ταῦτα ἕκαστα διεῖρεο μηδὲ μετάλλα». (Λύσις) μήλα.

ΕΙΡΩΝΕΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΤΩΤΕΡΑ ΑΥΤΗΣ ΕΙΔΗ.

Ἡ Εἰρωνεία (illusio) ἀνήκει εἰς τὸ δεύτερον εἶδος τῆς ἀλλη-

γορίας, καθ' ὃ αἱ λέξεις σημαίνουσι τούναντίον ἢ ὅ τι φαίνονται ὅτι σημαίνουσιν· «εἰρωνεία δὲ ἐστὶ λέγειν τι μὴ προσποιούμενον λέγειν, ἢ τοῖς ἐναντίοις ὀνόμασι τὰ πράγματα προσαγορεύειν»· (Ἀναξίμ., ῥητ. 21 σ. 208)· εἰς τὴν εἰρωνείαν καταλέγεται καὶ τὸ σχῆμα παράλειψις. Εἰρωνεία ἐστὶ λόγος διὰ τοῦ ἐναντίου τὸ ἐναντίον μετὰ τινος ἠθικῆς ὑποκρίσεως δηλῶν. Τρύφ. σ. 205. Γίνεται δὲ καταληπτὴ ἡ εἰρωνεία ἢ ἐκ τῆς προφορᾶς ἢ ἐκ τῆς φύσεως τοῦ πράγματος· ὅταν δέ τι δὲν συμφωνῇ πρὸς τὰς λέξεις, εἶναι φανερόν ὅτι ὁ λόγος ἔχει ἄλλον σκοπόν. Ἡ χρῆσις τῆς εἰρωνείας ἐπιτρέπεται εἰς τὸν ῥήτορα ἐπαινυῦντα ἢ μεμφόμενον. Κατώτερα εἶδη αὐτῆς ἀναφέρει ὁ Κοϊντιλιανὸς τὸν σαρκασμόν, τὸν ἀστεϊσμόν, τὴν ἀντίφρασιν, τὴν παροιμίαν καὶ τὸν μυκτηρισμόν, ὅστις εἶναι *dissimulatus quidam sed non latens derisus*· ὁ σαρκασμὸς εἶναι πικρὰ εἰρωνεία, μετὰ σεσηρότος τοῦ προσώπου λεγόμενος (Ἡρωδ. περὶ σχημ. σ. 591), ἢ *plena odio atque hostilis irrisio* (Beda σ. 616). π. χ. «πάνυ γὰρ παρὰ τοῦτο (οὐχ ὄρξες;) γέγονε τὰ τῶν Ἑλλήνων, εἰ τουτί τὸ ῥῆμα ἀλλὰ μὴ τουτί διελέχθην ἐγὼ, ἢ δευρὶ τὴν χεῖρα ἀλλὰ μὴ δευρὶ παρήνεργα» Δημοσθ. περὶ στεφ. σ. 325 πρὸβλ. Φιλίπ. 1, σ. 57 «εἶτα ταῦτ' ἀναμενοῦμεν καὶ τριήρεις πολιτικῆς δυνάμεως κενὰς καὶ τὰς παρὰ τοῦ δεῖνος ἐλπίδας ἐὰν ἀποστείλητε, πάντ' οἴεσθε καλῶς;» ὁ Κικέρων ὀνομάζει τὸν Κλαύδιον σαρκαστικῶς *lumen curiae, pro Mil. 12*. Κατ' ἄλλους ὁ σαρκασμὸς (*exacerbatio*) εἶναι κρυφία τις αἰσχροτήης π. χ. Verg. Ecl. 3, 8 *novimus et qui te transversa tuentibus hircis* (Jul. Rufin. σ. 40. 62)· ὁ ἀστεϊσμός εἶναι εὐτράπελός τις εἰρωνεία τοῦ λαλοῦντος, ὁ μυκτηρισμὸς δὲ καὶ ὁ χλευασμὸς τούναντίον δηλοῦσι τὴν εἰς ἄλλους ἀναφερομένην εἰρωνείαν· ὁ χαριεντισμὸς εἶναι ἐλαφρόν τι σκῶμμα· ἡ ἀντίφρασις εἶναι λέξις διὰ τοῦ ἐναντίου ἢ παρακειμένου τὸ ἐναντίον παριστῶσα χωρὶς ὑποκρίσεως. (Τρύφ. σ. 204), ἐπομένως διαφέρει τῆς εἰρωνείας, διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς ὑποκρίσεως καὶ ἀποτελεῖ ἴδιον τρόπον π. χ. «ἐπεὶ οὐ μιν ἀφανρότατος βάλ' Ἀχαιῶν» Ὅμ. Ἰλ. Ο, 11. «οὐδ' ἄρα τώ γε ἰδὼν γήθησεν Ἀχιλλεύς» Α, 330. Εἰς τὴν ἀντίφρασιν ἀνήκει ὁ τε εὐφημισμὸς ἢ γουν ἢ περι-

γραφῆ τοῦ ἀπρεποῦς καὶ φοβεροῦ, καὶ ἡ λιτότης (litotes), δι' ἧς ὀλιγώτερα λέγονται ἢ ἐννοοῦνται. Ὁ Σέρβιος (Verg. Aen. I, 77) λέγει «*litotes fit, quotienscunque miuus dicimus, et plus significamus per contrarium intellegentes*» καὶ (I, 387) «*litotes, figura per contrarium significans*». Ἡ παροιμία, ἥτις ἐκ τῶν Ἑλλήνων τεχνικῶν ὑπὸ μόνου τοῦ Τρύφωνος μνημονεύεται, εἶναι εἰρωνικῆ χρήσις παροιμίας τινός, ἢ παροιμιώδους τινός φράσεως πρὸς βλ. Beda σ. 616.

ΠΕΡΙΦΡΑΣΙΣ,

Ἡ περίφρασις (circumlocutio, circuitio, circuitus eloquendi) ἐκφράζει διὰ πολλῶν λέξεων ὅτι δύναται νὰ λεχθῆ δι' ὀλιγωτέρων ἢ διὰ μιᾶς (quidquid significari brevius potest et cum ornatu latius ostenditur, περίφρασις est. Quint. VIII, 61). Ἐνίοτε εἶναι ἀναγκαία ὅτε πρόκειται νὰ λεχθῆ τι τὸ ἀπαρέσκον· συνήθως ὁμως χρησιμεύει ὡς κόσμος ἰδίως παρὰ ποιηταῖς π. χ. βίη Ἡρακληεῖη, -μένος Ἀτρείδαο, -ῆς Τηλεμάχοιο, -ιερὸν μένος Ἀλκινόοιο, -Πατροκλῆος λάσιον κῆρ. κτλ. πρὸς βλ. Cornif. 32, 43. Scipionis providentia Karthaginis opes fregit nam hic, nisi ornandi ratio quaedam esset habita, Scipio potuit et Karthago simpliciter appellari. Ἡ περίφρασις περισσολογία ἀποβαίνουσα εἶναι σφάλμα.

ΥΠΕΡΒΑΤΟΝ.

Τὸ ὑπερβατὸν (verbi transgressio) εἶναι ἐλευθερωτέρως θέσις τῶν λέξεων γινομένη πρὸς κόσμον καὶ ῥυθμὸν τοῦ λόγου π. χ. Cicer. pro Cluent. 1: animadverti iudices omnem accusatoris orationem in duas divisam esse partes ἀντὶ in duas partes divisam esse. Ὑπερβατὸν λέγεται καὶ ἡ διάλυσις τοῦ συνθέτου ὀνόματος εἰς τὰ συνθετικὰ αὐτοῦ μέρη π. χ. Verg. Georg. III, 381: Hyperboreo septem subjecta trioni». Τοῦτο δὲ δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τὸν ῥήτορα. Μετὰ μείζονος ἐλευθερίας μεταχειρίζονται τὸν τρόπον τοῦτον οἱ ποιηταῖ π. χ. Ὀμ. Ἰλ. Β, 333.

ὣς ἔφατ'· Ἀργεῖοι δὲ μέγ' ἴαχον, ἀμφὶ δὲ νῆες
 σμερδαλέον κονάθησαν αὐσάντων ὑπ' Ἀχαιῶν
 μῦθον ἀγασσάμενοι Διομήδεος ἵπποδάμοιο.

μνείας ἄξιον παράδειγμα εἶναι τὸ ἐξῆς:

tum gratus Iulo
 atque novercali sedes praelata Lavino
 conspicitur sublimis apex. Juven. IIX, 70.

Τὸ ὑπερβατὸν καλεῖται ἀναστροφὴ ἐπὶ δύο λέξεων π. χ. me-
 cum, tecum, secum, quibus de rebus διαφέρει δὲ κατὰ τὸν Τρύ-
 φωνα ὑπερβατὸν τῆς ἀναστροφῆς, ὅτι ἢ μὲν τὰ τελευταῖα τοῖς
 πρώτοις συνάγει, τὸ δὲ τὰ τελευταῖα ἐπὶ τὰ πρῶτα ἀγάγει π. χ.
 «Οὐνεκα τὸν Χρῦσην ἠτίμησ' ἀρητῆρα Ἀτρείδης» Ἰλ. Α, 11·
 ὁ αὐτὸς δὲ καταλέγει εἰς τὸ ὑπερβατὸν καὶ τὰς τμήσεις.

Κατὰ τὸν Κοϊντιλιανὸν τὸ ὑπερβατὸν ἀκριβῶς ἐξεταζόμενον
 δὲν εἶναι τρόπος ἀλλὰ σχῆμα, διότι σπανίως μεταβάλλεται τι
 ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν ἔννοιαν. Τρόπος εἶναι ἢ ὑπ' αὐτοῦ παραλει-
 φθεῖσα ὑστερολογία ἢ τὸ προθύστερον (ὑστερονπρότερον Serv. ad
 Verg. Aen. XI, 243), ἐν ᾧ ὅ τι ὀφείλεται φύσει πρότερον νὰ
 λεχθῆ, λέγεται ὑστερον (Γρηγ. Κορ. σ. 225. Χοιροβ. σ. 255)
 π. χ. «ἅμα τράφεν ἠδ' ἐγένοντο» Ὀμ. Ἰλ. Α, 251· «ἀλλ' ἄγε μοι
 τὸν ὄνειρον ὑπόκριναι καὶ ἄκουσον» Ὀδ. Τ, 535 πρβλ. Ἰλ. Γ,
 318. Ε, 118. Ὀδ. Ε, 264· τὸ κυριώτερον δηλ. κατὰ τὴν ἔννοιαν
 προτάσσεται, τὸ δὲ ἡττονος λόγου ἄξιον, ἂν καὶ προηγῆται κατὰ
 τὸν χρόνον, ἔπεται.

ΥΠΕΡΒΟΛΗ.

Ἡ ὑπερβολὴ (superlatio, decens verisuperjectio) εἶναι κοσμητικὸς
 ὑπερβολικὸς τρόπος μεγαλύνων ἢ σμικρύνων τὰ πράγματα· (Quint.
 VIII, 6, 67. Cornif. IV, 33, 44)· γεννᾶται δὲ ἢ ὑπερβολὴ ἢ ὅταν
 λέγηται πλεόν τοῦ γενομένου π. χ. Cic. Phil. II, 25 «vomens
 frustis esculentis gremium suum et totum tribunal implevit»·
 καὶ Verg. Aen. I, 162· «geminique minantur in coelum scopuli»
 πρβλ. VII, 808 καὶ Ὀμ. Ἰλ. Υ, 226· ἢ ὅταν τὰ πράγματα
 μεγαλύνωνται διὰ τινος μείζονος ἢ ἐλάσσονος ὁμοιότητος π. χ.